

YANGI DINIY HARAKATLAR VA DINIY ERKINLIK: ZAMONAMIZDA DINIY PLURALIZM VA KO‘P MILLATLI JAMIYATLAR

Toshkent davlat tibbiyot universiteti

2-son davolash fakulteti

221-"A" guruh talabasi Salimova Oltinoy

Email:oltinoysalimova318@gmail.com

Ilmiy rahbar :Xudoyberdiyev Rashid

Email:xudoyberdiyevrashid077@gmail.com

Annotatsiya

Ushbu maqolada yangi diniy harakatlarning zamonaviy jamiyatdagi o‘rni, diniy erkinlik tamoyillarining rivojlanishi hamda ko‘p millatli va ko‘p konfessiyali davlatlarda diniy pluralizmning ijtimoiy ahamiyati yoritilgan. Maqolada globalizatsiya, madaniyatlararo muloqot va tolerantlik kabi omillarning diniy hayotga ta’siri ham tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar:

diniy erkinlik, diniy pluralizm, yangi diniy harakatlar, ko‘p millatli jamiyat, tolerantlik, globalizatsiya, dinlararo muloqot.

Kirish

Bugungi globallashuv davrida insoniyat madaniy, siyosiy va diniy xilma-xillik sharoitida yashamoqda. Har bir jamiyatda diniy qarashlarning erkin ifodalanishi, turli e’tiqod vakillarining tinch-totuv yashashi dolzarb masalaga aylangan. Shu nuqtai nazardan, diniy erkinlik va diniy pluralizm tushunchalari zamonaviy ijtimoiy-siyosiy jarayonlarda muhim o‘rin tutadi.

XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab dunyoda ko‘plab yangi diniy harakatlar paydo bo‘ldi. Bu jarayon insonning ruhiy-ma’naviy izlanishlari, axloqiy qadriyatlarni qayta baholash ehtiyoji bilan chambarchas bog‘liqdir.

Asosiy qism

1. Yangi diniy harakatlarning paydo bo‘lish sabablari

Yangi diniy harakatlar (YDH) — bu mavjud diniy tizimlardan farq qiluvchi, yangicha e'tiqod, marosim va ma'naviy yo'nalishlarga ega diniy oqimlardir. Ularning shakllanishiga quyidagi omillar sabab bo'ladi:

Modernizatsiya va urbanizatsiya natijasida an'anaviy diniy qadriyatlarga bo'lgan ishonchning susayishi;

Global axborot makoni orqali turli diniy g'oyalarning tez tarqalishi;

Shaxsiy ma'naviy izlanish va individualizm kuchayishi;

Jamiyatdagi ijtimoiy adolatsizlik va ruhiy bo'shliqni to'ldirish istagi.

Masalan, G'arbda "Yangi asr" (New Age) harakati, Sharqda esa turli neo-buddaviy yoki sufiy yo'nalishlar paydo bo'ldi. Bu harakatlar insonning ichki dunyosi, ruhiy uyg'onish va tinchlikka

erishish g'oyalarini ilgari suradi.

2. Diniy erkinlik va inson huquqlari

Diniy erkinlik — bu insonning o'z e'tiqodini tanlash, uni erkin ifodalash va amalda qo'llash huquqidir. Birlashgan Millatlar Tashkilotining Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi (1948-yil) ham bu huquqni asosiy insoniy qadriyat sifatida e'tirof etgan.

Ko'p millatli jamiyatlarda diniy erkinlikni ta'minlash quyidagilarga olib keladi:

fuqarolar o'rtasida bag'rikenglik va o'zaro hurmatni mustahkamlaydi;

ijtimoiy barqarorlikni saqlashga yordam beradi;

madaniy xilma-xillikni boyitadi.

O'zbekiston misolida aytish mumkinki, mamlakatda turli diniy konfessiyalar faoliyat yuritmoqda, ularning huquqlari Konstitutsiya bilan kafolatlangan. Davlat diniy ekstremizmga qarshi kurashar ekan, qonuniy e'tiqod erkinligini to'liq qo'llab-quvvatlaydi.

3. Diniy pluralizm va ko'p millatli jamiyatda tinchlik

Diniy pluralizm — bu turli din va e'tiqodlarning bir hududda tinch-totuv yashashi, o'zaro hurmat va bag'rikenglik asosida hamkorlik qilishidir.

Bugungi kunda dunyo xalqlari o‘zaro muloqot, madaniy almashinuv va dinlararo dialog orqali tinchlikni mustahkamlashga intilmoqda.

Masalan:

Yaponiyada sintoizm, buddizm va xristianlik birgalikda mavjud;

Hindistonda hinduizm, islom, sikhizm va boshqa dinlar yonma-yon yashaydi;

O‘zbekistonda esa islom, xristianlik, yahudiylik va boshqa konfessiyalar tinch-totuv faoliyat yuritmoqda.

Bunday pluralistik muhitda tolerantlik va o‘zaro muloqot madaniyati jamiyatning ma’naviy poydevorini mustahkamlaydi.

Xulosa

Zamonaviy dunyoda diniy xilma-xillik insoniyat madaniyatining ajralmas qismi sifatida e’tirof etiladi. Yangi diniy harakatlarning paydo bo‘lishi, bir tomondan, insonning ruhiy ehtiyojlarini qondirishga xizmat qilsa, ikkinchi tomondan, jamiyatni yangi ma’naviy izlanishlarga undaydi.

Diniy erkinlik va pluralizmni ta’minlash — bu nafaqat konstitutsiyaviy huquq, balki tinchlik va barqarorlikning eng muhim kafolatidir. Har bir millat va din vakili o‘z e’tiqodida erkin bo‘lib,

boshqalar e’tiqodiga hurmat bilan yondashgan jamiyatgina taraqqiyot sari boradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. *O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi.* – Toshkent: Adolat, 2023.
2. *Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi.* BMT, 1948.
3. *Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch.* – Toshkent: Ma’naviyat, 2008.
4. *John Hick. An Interpretation of Religion: Human Responses to the Transcendent.* Yale University Press, 2004.
5. *Peter Berger. The Desecularization of the World: Resurgent Religion and World Politics.* Wm. B. Eerdmans Publishing, 1999.
6. *Shodmonov E. va boshq. Dinshunoslik asoslari.* – Toshkent: Istiqlol, 2017.
7. *Habermas J. Religion and Rationality.* MIT Press, 2002.